

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ■ CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

TERMINFO

Kahdestoista vuosikerta • numero • 4 • 1992

Termit ja yleiskielen sanakirja

Standardien termihakemisto

TEPA-termipankin uutuuksia

VALTION PAINATUSKESKUS

Kahdestoista vuosikerta • numero 4 • 1992

Julkaisija: Tekniikan Sanastokeskus ry
Kustantaja: VAPK-kustannus
Päätoimittaja: Lari Kauppinen

Toimitusneuvosto:

Gustav Dahlberg
Marketta Fabritius
Jukka Ihanus
Pertti Laine
Juhani Siikala
Martti Tiula
Seija Tuovinen
Krista Varantola

Tilaukset:

VAPK-kustannus, Lehtitilaukset
PL 516, 00101 Helsinki
puh. 90-566 0404

Tilaushinnat vuonna 1992

Kestotilaus 140 mk,
vuoden määräaikainen tilaus 155 mk.
Irtonumero 28 mk.
Ilmestyy 6 kertaa vuodessa.
Vuonna 1992 VAPK-kustannuksen
aikakauslehtien irtonumeroita myyvät:
Valtikka-kirjakaupat Helsingissä:
Annankatu 44 ja Eteläesplanadi 4
Valtikka-myyntipisteet:
Akateeminen Kirjakauppa
(Tampere, Oulu ja Lappeenranta),
Suomalainen Kirjakauppa
(Joensuu, Jyväskylä, Kuopio, Mikkeli
ja Rovaniemi),
Turun Kansallinen Kirjakauppa

Tilaajarekisterin tietoja voidaan käyttää
suoramarkkinoinnissa.

Sisällys

Termien käsittely yleiskielen

sanakirjan teossa3

ILSE CANTELL

Standardien termihakemisto9

VIRPI KALLIOKUUSI

TEPA-termipankin uutuuksia 13

OLLI NYKÄNEN

Termipalvelusta poimittua 15

Terminologin päivyri 16

Summaries 18

Termien käsittely yleiskielen sanakirjan teossa

ILSE CANTELL

Tekniikan Sanastokeskus ry:n vuosikokous pidettiin 13. huhtikuuta Martta-hotellissa Helsingissä. Kokouksitelmän piti Suomi–ruotsi-suursanakirjan toimittaja, fil. lis. Ilse Cantell. Tarjoamme tämän runsaasti positiivista huomiota saaneen esitelmän lyhentämättömänä kaikkien Terminfon lukijoiden luettavaksi.

Yleiskielen sanakirja ja systemaattisen sanastotyön tuloksena syntynyt sanasto ovat tuotteina hyvin erilaisia. Käyttäjän on hyvä tietää, millaisia teoreettisia ja käytännön ratkaisuja sanakirjaa ja sanastoa laadittaessa tehdään. Tällöin hän tietää myös, millaisin odotuksin näitä tuotteita on syytä lähestyä.

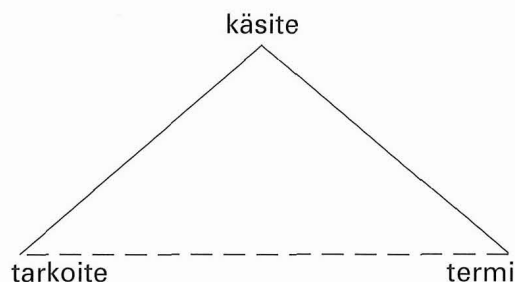
Sanaston ja sanakirjan teoreettinen ero on semanttinen. Sanastotyön käsikirjassa (1989: 121) sanakirja määritellään seuraavasti: "Sanakirja on kielen sanavaraston tai tietyn sanaryhmän kirjana julkaistu luettelo, joka tavallisesti aakkosjärjestyksessä esittää tietoja näistä sanoista. Nämä tiedot voivat koskea esimerkiksi sanojen merkitystä, vastineita jollakin toisella kielellä, ääntymistä, taivutusta, sanaluokkaa tai etymologiaa."

Sanasto taas määritellään samassa teoksessa seuraavasti: "Sanastoksi kutsutaan normatiivista sanakirjaa, joka käsittelee yhtä tiettyä ammattikieltä ja sisältää sekä käsitteiden määrittelmät että niitä vastaavat termit."

Sanaston lähtökohtina ovat käsitteet, kun taas sanakirja on aakkosellinen sanaluettelo, ts. sen lähtökohtina ovat sanat. Lisäksi on olemassa vielä joukko erikoissanakirjoja, joiden hakusanat ovat eri lähteistä kerättyjä jonkin erikoisalan termejä. Ne eivät aina ole samalla tavalla systemaattisesti laadittuja kuin esim. Tekniikan Sanastokeskuksen sanastot, eivätkä normatiivisia samassa mielessä. Näitä erikoissanakirjoja ei käsitellä tässä kirjoituksessa.

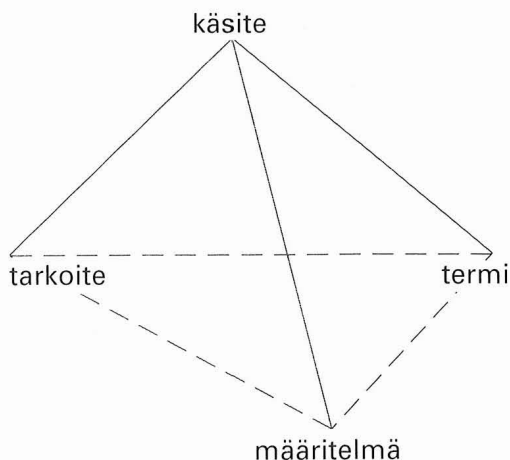
Käsite ja merkitys

Käsitteen, tarkoitteen ja termin suhde on esitetty Ogdenin ja Richardsin kolmiomallissa seuraavasti:

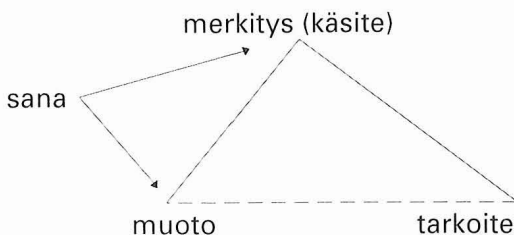
Kuvio 1. Käsite, tarkoite ja termi.

Sanastotyön käsikirjassa (1989: 24) tähän liitetään vielä **määrittelmä**, jolloin kolmiosta tulee tetraedri:

Kuvio 2. Käsité, tarkoite, termi ja määritelmä.

Semantiikassa ns. semioottisen kolmion kärkiin sijoittuvat **muoto**, **merkitys** ja **tarkoite**:

Kuvio 3. Sana: muoto, merkitys ja tarkoite.

Kielen sana on tässä suhteessa aina kaksinainen: sillä on muoto ja sisältö.

Yllä käsitteellä tarkoitetaan tarkoitteesta ajattelun avulla muodostettua mielikuvaa ja määritelmällä käsitteen kielellistä kuvausta. Termi taas on käsitteen sopimuksenmukainen kielellinen tunnus.

Merkityksen käsite sitä vastoin on epäselvempi. Yksikielisissä sanakirjoissa sanojen merkityksiä on kuvattu osittain määritelmien avulla, osittain luettelemalla synonyymeja. Näistä sanakirjan käyttäjälle selviävät sekä sanan denotatiivinen että sen konnotatiivinen

merkitys. Sana ei ole merkityksen sopimuksenmukainen tunnus, sillä sanan ja merkityksen välinen yhteys on satunnainen. (Sitä vastoin kielen puhujien kesken vallitsee kyllä tietty yhteisymmärrys tämän yhteyden olemassaolosta, muutenhan saman kielen puhujat eivät ymmärtäisi toisiaan.)

Tässä kirjoituksessa käsiteltävät esimerkit valaissevat sitä, miten merkityksen ja käsitteen ero heijastuu sanojen ja termien käsittelyssä sanakirjassa ja sanastossa.

Työskentelyn ehdot

Sanakirjaprojektissa on käytettävissä huomattavasti vähemmän aikaa sanaa kohti kuin sanastoprojektissa termiä tai käsitettä kohti. Suursanakirjan sisältämien hakusanojen määrä on 80000:sta ylöspäin ja taskusanakirjassakin on vähintään 20000 hakusanaa suuntaansa. Kuitenkin suursanakirjaprojektit ovat nykyään vain muutaman vuoden projekteja. Sanastoprojektit taas suurimillaankin käsittävät vain muutaman sata sanaa.

Myös sosiologisessa kontekstissaan sanakirja ja sanasto ovat erilaisia. Niiden kohderyhmä on erilainen, niiden normia luova status on erilainen ja niiden tehtävä on erilainen. Lisäksi voi todeta, että niiden tekijäryhmätkin ovat erilaiset. Sanakirja on yksikielinen tai kaksikielinen, sanastot usein monikielisiä. Sanakirja on pääasiassa yleiskielinen, kun taas sanasto on aina erikoiskielinen. Sanakirjan käyttäjät ovat lehtimiehiä, kääntäjiä, opettajia, kielten opiskelijoita sekä muuten vain kielestä kiinnostuneita maallikoita. Sanasto taas on yleensä pelkästään ammatti-ihmisille suunnattu. Sanakirja voi olla joko deskriptiivinen tai normatiivinen, kun taas sanasto on aina normatiivinen. Sanakirja on joko aktiivinen tai passiivinen, ts. sitä käytetään joko tekstin tuottamiseen tai sen ymmärtämiseen. Sanasto voi olla yhtä aikaa sekä aktiivinen että passiivinen. Tosin sanaston tavallisin

käyttötilanne lienee käännöstyö vieraasta kielestä omaan kieleen, joten sanaston tehtävä on lähinnä passiivinen.

Nämä seikat vaikuttavat siihen, miten yleiskielen sanakirjaa ja sanastoa toimitetaan sekä millaisia tietokategorioita sanakirjan artikkeli tai sanaston tietue sisältää. Tällä on merkitystä myös käyttäjälle.

Yleiskielen sanakirja on luettelo olemassa olevista sanoista. Uusia sanoja tai termejä ei sanakirjan toimituksessa voi luoda. Termien ollessa kysymyksessä sanakirjan toimitus on riippuvainen terminologien työstä. Tässä tapauksessa tullaan ikään kuin katettuun pöytään, terminologit ovat jo tehneet työn. Toisaalta sanakirjaan voidaan ottaa mukaan vain ne termit, jotka toimittaja onnistuu löytämään tai jotka ovat olemassa.

Millaisia termejä yleiskielen sanakirjasta voi löytää?

Yleisenä periaatteena erikoisalojen termien pääsyyllä uuteen Suomen kielen perussanakirjaan (1990, 1992) on ollut niiden esiintyminen esim. tiedotusvälineissä sillä tavalla, että ne ovat maallikollekin tuttuja. Tällaisia aloja ovat esim. politiikka, oikeustiede eräiltä osin, Euroopan yhteisön termistö, kuluttajapolitiikka sekä luonnontieteistä ja tekniikasta esim. ympäristönsuojelua sivuavat alat, tietotekniikka ja sotatekniikka (Persianlahden sodan aikaan lehdissä oli sanaluetteloiden muodossa esitettyjä kuvauksia erilaisista ohjustyypeistä). Jopa geenitekniikasta ja virologiasta on keskusteltu päivälehdissä viime aikoina.

Lisäksi voi sanoa, että nykyihmisen yleissivistykseen kuuluu tuntee joidenkin erikoisalojen keskeiset termit. Tällaisia aloja ovat esim. kaikki kouluaineina opetettavat tieteenalat. Kun sanakirja kuvaa aikaansa, se sisältää myös ne termit, jotka kuuluvat sen ajan yleissivistykseen.

Termit ja sanat

Tässä käsiteltävät yleiskielen sanakirjan esimerkit ovat Suomi–ruotsi-sanakirjan vielä tarkistamattomasta käsikirjoituksesta. Sanakirjan toimitus ottaa mielellään vastaan termien käännöksiä koskevia kommentteja.

Suomi–ruotsi-suursanakirjan toimitustyössä käytetään lähtökohtana Suomen kielen perussanakirjan sisältämää suomen kielen sanavaraston ja merkitysten kuvausta. Tarkastellaan seuraavassa kahta Suomi–ruotsi-suursanakirjan sana-artikkelia *ketjutalo* ja *häilyvä*:

ketjutalo *suomr.* k'edjeh'us [ç'e:-] -et =; *ruotsr.* k'edjehusl'äng|a -an -or

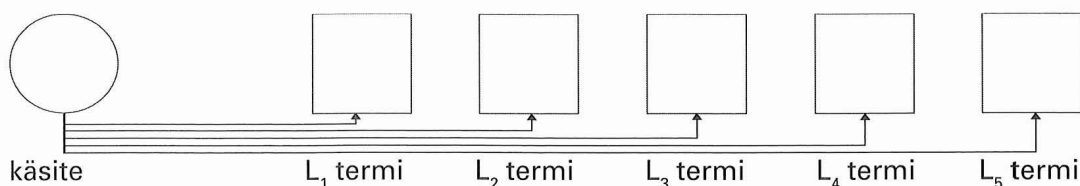
häilyvä¹⁰ *vaihteleva* för'änderlig, 'omb'ytlig, vari'erande; fladdrande; fladdrig, n'yckf'ull, 'ober'äknelig; **horjuva** 'obest'ändig, svävande, v'ankelm'odig; **epävakaa, vakiintumaton** flyktig, vacklande; 'instab'il; lab'il, 'ost'adig; *nuotion* ~ *valo* lägereldens fladdrande sken; ~ *luonne* en nyckfull karaktär; en oberäknelig karaktär; ~ *mielipiteissään* vacklande i sina åsikter

Kaksikielisessä sanakirjassa termiä vastaavaa käsitettä ei määritellä. Termille annetaan vain kohdekielen vastine. Vastineita on *ketjutalo*-termin tapauksessa kaksi, koska Suomessa käytetään eri ruotsinkielistä termiä kuin Ruotsissa. Termien käyttöä kuvaavat selitteet ovat samantapaisia kuin sanastossa. Lisäksi termivastineista annetaan ääntämis- ja taivutustiedot samalla tavalla kuin yleiskielen sanojen vastineista.

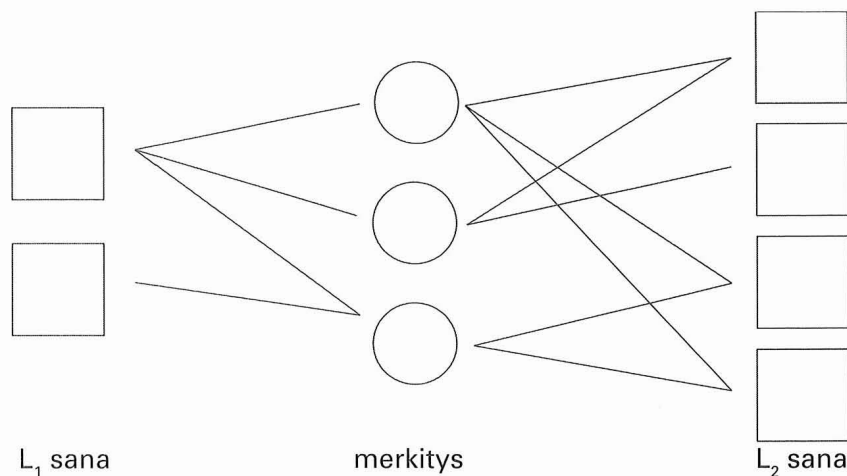
Kun kyseessä on yleiskielen sana, sen merkitystä on usein kuvattava myös kaksikielisessä sanakirjassa. *Häilyvä*-sanan merkityksen kuvauksessa Suomen kielen perussanakirja on käyttänyt synonyymeja, joita kaksikielisessä sanakirjassa on käytetty apuna vastineiden merkityksen rajauksessa. Monessa tapauksessa on toimittajan harkinnan varassa päättää, kuinka monta vastinetta

yleiskielen sanalle sanakirjassa annetaan. Tavallisesti vastineiden lukumäärään vaikuttaa se, miten suuresta sanakirjasta on kysymys. Suursanakirjassa halutaan kuvata sanan kaikki merkitykset.

Näitä kahta hakusanaa voi pitää kahdena ääripäänä, kun tarkastellaan sanaston sisältämiä termejä ja sanakirjan sanoja. Håvard Hjulstad onkin esittänyt nämä kaavioina seuraavasti:

Kuvio 4. Viisikielinen sanasto.

Kuvio 5. Kaksikielinen sanakirja.

Lähtökielen (L_1) termiä vastaa sanastossa yksi käsite, jolle taas kohdekielessä tai -kielissä (L_2 – L_5) annetaan yksi termi (tai joskus useampi niinkuin yllä *ketjutalo*-termin tapauksessa). Yleiskielen sanalla taas saattaa olla useita merkityksiä, joita vuorostaan vastaavat useat sanat kohdekielessä. Lisäksi yleiskielessä merkitykset ja sanat muodostavat monimutkaisen verkoston. Kuva voi yleiskielen sanakirjan kannalta olla myös esim. päinvastainen kuin tässä esitetty. Lähtökielessä sanalla voi myös esimerkiksi olla useita eri merkityksiä, jotka kohdekielessä saavat vain yhden käännöksen. Kuviota tarkastellessa ymmärtää myös, että monikielinen yleiskielen

sanakirja on joko mahdoton tai pahasti puutteellinen.

Kun tarkastelemme lähemmin esim. Suomen kielen perussanakirjan ja sen sana-aineiston pohjalta tehtävän Suomi–ruotsi-suursanakirjan sisältämiä sanoja, huomaamme, että rajanveto termien ja yleiskielen sanojen välillä ei ole aivan näin yksinkertainen. Leksikografin on esitettävä sanat niiden kaikissa eri merkityksissä, kun taas terminologi käsittelee termejä ainoastaan niiden terminomaisessa käytössä. Tästä seuraa, että kuva yleiskielen sanakirjan näkökulmasta näyttää paljon monimutkaisemmalta kuin kaavio esittää.

Useamman alan termit

Seuraavassa pari esimerkkiä sellaisista sanakirjan hakusanoista, jotka voivat olla usean erikoisalan termejä:

istukka^{14*A}

1 anat. m'oderk'akja -an -or, plac'entja -an -or

2 kasv. fr'ukt'äste -t -n

3 tekn. chuck [ʃ- (ç-)] -en -ar

itämisaika gr'oningst'id -en -er;

lääk. inkubati'onst'id [-]o:ns- (suomr. -[t](-))

Kukin erikoisala saa artikkelissa *istukka* oman numeroidun kohtansa. Artikkelissa *itämisaika* sitä vastoin sanan perusmerkitys on säilynyt myös termikäytössä. (Sanaa on tässä tapauksessa pidetty niin yleiskielenomaisena, että sitä ei ole leimattu esim. maataloustermiksi.) Siksi eri käytöt on erotettu leksikografiseen tapaan toisistaan vain puolipisteellä. Lääketieteen terminä käytettäessä sana *itämisaika* on saanut laajentuneen merkityksen. Sanaa on terminä käytetty ikään kuin metaforisesti.

Sana sekä yleiskielessä että terminä

Termejä metsästävän käyttäjän kannalta erittäin sokkeloisia ovat sanakirjan artikkelit, jotka kuvaavat sellaisia sanoja, joita käytetään sekä yleiskielen sanoina että terminomaisesti. Sanalla *istuttaa* on seuraavassa artikkelissa kolme numeroitua päämerkitystä. Ensimmäistä kohtaa lukuun ottamatta niissä kuvataan myös sanan terminomaista käyttöä.

istuttaa^{53*C}

1 pitää istumassa ha⁴ att sitta; **panna istumaan** sätta⁴; **sijoittaa istumaan** plac'era¹

2 panna kasvamaan

a kasvi plant'era¹; sätta⁴; **siirtää** 'omplant'era¹

b siirtää eläimiä toiseen elinympäristöön plant'era¹'in, 'inplant'era¹

c lääk., siirtää elin t. kudosta implant'era¹; transplant'era¹, 'överföra²; **teko-osia tms.** sätta⁴ 'in,

'ins'ätta⁴

d lääk., tartuttaa tauti keinotekoisesti 'in'ympa¹

e kuv., juurruttaa 'inpr'ägla¹

[-'æ:-] (*jkhun jtak* ngt i ngn);

'in'ympa¹ (*jkhun jtak* ngn med ngt)

3 kiinnittää, upottaa 'inf'atta¹; **käs.** sy³ 'i

Harja-sanaa käytetään rakennusalan ja sähkötekniikan terminä. Rakennusalan termistä on vielä tunnistettavissa yleiskielen merkitys 'ylin kohta', vaikka termikäyttö onkin saanut oman numeroidun kohtansa. Osoituksena yleiskielen monimutkaisuudesta on vielä sanan kuvakielinen käyttö:

harja⁹

1 ylin kohta krön -et =; **laki, huippu** topp [tå-] -en -ar; **pitkähkö** kam [-mm] -men -mar; **selänne** rygg -en -ar; **muurin** ~ m'urkr'ön; **mäen** ~ b'ackkr'ön; **aallon** ~ v'ågt'opp; v'ågt'am; **vasaran** ~ pen -en -ar (-et =)

2 vesikaton ~ t'akn'ock [-'å-] -en -ar; *rakennus on saatu* ~an byggnaden har nått taklagshöjd **Kuv.** : *olla tempelin* ~lla stå⁴ vid skiljevägen; stå⁴ inför ett svårt avgörande **Raam.:** *perkele asetti hänet pyhätön* ~lle djävulen ställde honom uppe på helgedomens mur

3 hevosen, leijonan ~ man -en -ar; **kukon** ~ kam [-mm] -men -mar

4 puhdistusväline borstje [b'å-] -en -ar **myös sähk.**

Termistä yleiskieleen

Alun perin sotaterminä käytetyn *iskujoukko*-sanan käyttö on laajentunut erikoiskielestä yleiskieleen, jossa sitä käytetään metaforisesti merkityksessä 'valiojoukko':

iskujoukko kommandojoukko st'ormtr'upp [-'å-] -en -er, komm'an-dotr'upp; **kuv.** st'ötr'upp -en -er

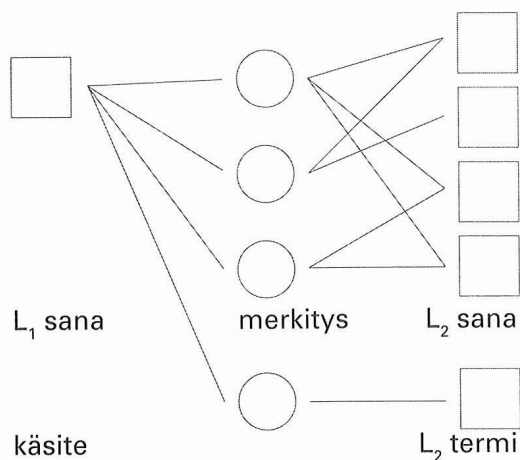
Tyypillinen "sanakirjatermi" siinä mielessä, kuin edellä on kuvattu, on *isyysloma*:

isyysloma Suom. f'aderskapsledigh'et -en; **ruotsr.** p'appä-

ledigh'et; p'appal'edigt **sbst.adj.**;
lähteä ~lle ta⁴ pappaledigt; olla ~lla
ha⁴ pappaledigt; vara⁴ pappaledig
(ks. myös vanhempainloma)

Sanalla on eittämättä termin status. Käytetäänhän sitä lakitekstissä. Mutta se on myös sana, jonka maallikotkin tuntevat. Ruotsinkielisessä lakitekstissä termin vastine on *faderskapsledighet*. Kun kysymyksessä on Suomessa ruotsin kielessä käytettävä (tavallisesti juridiikan) termi, selitteenä on Suomi–ruotsi-suursanakirjassa isolla alkukirjaimella kirjoitettu **Suom.** Ruotsissa sitä vastoin laki ei tunne isyyslomaa. Sana *pappaledigt* esiintyy yleiskielessä. Sana on tietenkin otettava mukaan yleiskielen sanakirjaan, mutta nyt selitteenä on pienellä alkukirjaimella kirjoitettu **ruotsr.**, joka tarkoittaa 'Ruotsissa puhuttavaa ruotsin yleiskieltä'. Artikkelin lopussa olevalla viittauksella on haluttu ohjata sanakirjan käyttäjä oikeaan Ruotsin suomen termiin, jonka vastine on *föräldraledighet*.

Näiden esimerkkien valossa kuvio 5 voidaan tarkistaa seuraavanlaiseksi:

Kuvio 6. Kaksikielinen sanakirja (sisältää myös termejä).

Myös termit ovat yleiskielen sanakirjassa ensisijaisesti sanoja, joiden merkitykset ja käytöt sanakirja esittää. Siksi termejä koskeva tieto on sanakirjassa muun aineiston joukossa.

Käyttäjän kannalta voi lisäksi todeta, että kaksikielisistä yleiskielen sanakirjoista erikoisalojen termejä ei ehkä aina löydä. On käyttäjän kannalta edullisempaa, että termi jätetään kokonaan pois, jos sille ei onnistuta löytämään oikeaa vastinetta. Sanakirja tekee käyttäjälleen karhunpalveluksen, jos se tarjoaa hänelle termin, joka ei ole oikea. Termien käsittelyssä yleiskielen sanakirjan on oltava yhtä tarkka ja normatiivinen kuin sanastonkin. Mieluummin siis ei ollenkaan termiä kuin väärä termi. Tämä merkitsee myös sitä, että käyttäjän on harkittava, milloin hän käyttää yleiskielen sanakirjaa ja milloin taas sanasto olisi parempi vastauksen antaja hänen kysymykseensä.

Kirjallisuutta

Sanastotyön käsikirja. Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät. SFS-käsikirja 50. Jyväskylä 1989.

Suomen kielen perussanakirja. Ensimmäinen osa. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Helsinki 1990.

Suomen kielen perussanakirja. Toinen osa. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Helsinki 1992.

Standardien termihakemisto

VIRPI KALLIOKUUSI

Tekniikan Sanastokeskuksen projekti-
esittelyjen sarjassa Virpi Kalliokuusi
esittelee Standardien termihakemiston.

Keväällä 1992 saatiin Tekniikan Sanastokeskuksessa päätökseen Kauppa- ja teollisuusministeriön rahoittama *Standardien termihakemisto* -hanke. Hankkeen tavoitteena oli kerätä ja tallettaa termipankkiin SFS-standardeissa esiintyvät tekniset ja kaupalliset termit, joista on annettu joko vieraskielisiä vastineita tai määritelmä. Hankkeeseen ei kuitenkaan kuulunut termien kerääminen SFS:n erillisistä sanastostandardeista; sähköalan sanastostandardeja sanastetaan ja talletetaan TSK:ssa erikseen *Sähkötermien hakemisto* -hankkeessa. Standardien termihakemisto käsittää nyt yli 12 600 termitietuetta, jotka sisältyvät TSK:n termipankkiin TEPAan (ks. Olli Nykäsen artikkeli tässä numerossa) sekä pohjoismaiseen CD-ROM-termipankkiin TERMDOKiin. Jälkimmäinen sisältää myös mm. vastaavan ruotsalaisen standarditermipankin, joka on koottu SIS:n (*Standardiseringskommissionen i Sverige*) standardeista.

Termihakemistoon kerätystä laajasta aineistosta on hyötyä monelle eri käyttäjälle. Ensinnäkin hakemiston aineisto on erinomainen termilähde lukuisille kääntäjille, tiedottajille ja muille tekstien tuottajille niin yritysmaailmassa kuin julkishallinnossakin. Heille hakemiston hyöty on ennen kaikkea ajan- ja rahansäästöä, sillä useiden termihakemiston termien jäljille ei pääse mitään muuta tietä. Toiseksi TSK:n käytössä hakemisto palvelee termipalvelun asiakkaita ja monia sanastotyöryhmien jäseniä. Hakemistosta on varmasti hyötyä myös

niille, jotka sekä hallinnossa että eri yrityksissä joutuvat tekemisiin EY-direktiivien käännosten kanssa. Lisäksi hakemisto sisältää arvokasta aineistoa itse standardien laatijoille. Sen avulla voidaan mm. parantaa standardien yhdenmukaisuutta sekä nopeuttaa standardisoidun termistön käyttöönottoa.

Paitsi termi-, vastine- ja määritelmä-lähteenä hakemistoa voi käyttää myös sanahakemistona suomalaisiin standardeihin. Jokaiseen hakemiston termitietueeseen on merkitty niiden standardien numerot, joissa kyseisen tietueen tiedot esiintyvät. Lisäksi tietueeseen on merkitty kirjaintunnuksin tietö standardin laatineesta yhteisöstä.

Hakemiston käyttäjä huomaa heti, että termeistä annetut tiedot vaihtelevat tietueesta toiseen, mikä tietysti johtuu siitä, että termejä ja niiden vastineita ja määritelmiä esitetään eri standardeissa eri tavalla. Tyypillisesti standardeissa annetaan suomalaiselle termille vieraskielisiä vastineita ja käsitteelle suomenkielinen määritelmä tai selite.

alodinointi [SFS SFS 2557]

sv alodinemetod
en alodine process
de Alodineverfahren

korroosionkestävyyttä lisäävä kemiallinen pintakäsittelymenetelmä, jota käytetään maalauksen tartuntapohjana

alkumittapituus [SFS MET 3173]

sv ursprunglig mätlängd
en original gauge length
enUS gage length, original gage length
de Anfangsmesslänge
murtovenymän mittaamiseen käytettävä mittapituus ennen koetta

bituminen sideaine [SFS-EN KKL 58]

sv bituminös bindemedel

en bituminous binder

kartiomainen tuurna [SFS-ISO KKL 6860]

sv konisk dorn

en conical mandrel

kierteen tasapainoindeksi [SFS-ISO KKL 3343]

sv balansindex vid tvinning

en twist balance index

Monikielisiä tietueita

Monista suomalaisista standardeista on julkaistu myös ruotsin- ja englanninkieliset versiot, joista on tietueisiin voitu tallettaa myös ruotsin- ja englanninkielisiä määritelmiä tai selitteitä. Tällaiset monikieliset tietueet, joissa on paljon tietoa käsitteen sisällöstä, ovat hakemiston käyttäjälle erinomaista aineistoa termihauissa.

siirrettävä polttomoottorigeneraattori [SFS SESKO 4936]

sv transportabel förbränningsmotor-generator

en portable combustion engine generator set

laite, jossa polttomoottorin antama mekaaninen energia muutetaan generaattorin avulla sähköenergiaksi

Polttomoottori ja generaattori muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden siten, että ne on joko asennettu yhteiselle asennusalustalle tai ne kuuluvat yhteiseen runkorakenteeseen.

anordning, där mekanisk energi från en förbränningsmotor med hjälp av en generator omvandlas till elektrisk energi

Förbränningsmotorn och generatorn bildar en transportabel helhet så, att de antingen monterats på ett gemensamt installationsunderlag eller hör till en gemensam stamkonstruktion.

device in which mechanical energy from a combustion engine is converted into electric energy with the aid of a generator

The combustion engine and the generator form a single portable set, being either mounted on a common bed or a common frame.

työteline [SFS RIL/TSH 4651]

sv arbetsställning

henkilöiden työskentelyalustaksi ja/tai kulkutieksi koottu rakenne

Työtelineet jaetaan rakenteensa mukaan julkisivutelineisiin, siirreltäviin telineisiin, uloketelineisiin, työpukkeihin, pukkitelineisiin, riipputelineisiin ja riippuviin telineisiin.

konstruktion som har hopmonterats att tjäna som arbetsplattform och/eller gångväg för personer

Arbetsställningarna uppdelas efter sin konstruktion i fasadställningar, flyttbara ställningar, utliggarställningar, arbetsbockar, bockställningar, hängställningar och hängande ställningar.

Monentasoista termistöä

Hakemiston laajan aineiston perusteella on helppo huomata, miten termistön taso vaihtelee melkoisesti eri standardeissa. Tähän on luonnollisesti useita syitä. Ensinnäkin standardeja laativat kymmenet eri yhteisöt ilman yhdenmukaisia sanastotyön periaatteita. Toiseksi standardit ovat peräisin eri aikakausilta, eikä termistön yhtenevyyteen ole juurikaan kiinnitetty huomiota. Samalla käsitteellä voi eri standardeissa olla eri nimityksiä ja samalla nimityksellä voidaan eri standardeissa viitata moneen eri käsitteeseen.

Kun hakemiston tietueita käy läpi yksityiskohtaisesti, huomaa, että vieraskielisten vastineiden valinta standardeihin vaatisi usein huolellisempaa työtä. Usein vastineet suomenkielisille termeille ovat epätarkkoja.

jääkaappi [SFS-EN SESKO 60 335-2-24]

sv kyl för livsmedel
en refrigerator

maansiirtokone [SFS-ISO MET 3164, SFS-ISO MET 3411, SFS-ISO MET 3449, SFS-ISO MET 3471/1]

sv byggmaskin
en earth-moving machinery

maantiekuljetus [SFS-ISO MET 3874]
en public road operation

Määritelmiä ja selitteitä

Käsitteistä annetut määritelmät ja selitteet ovat lähes aina standardikohtaisia, mikä sekä standardien että termihakemiston käyttäjien tulisi aina pitää mielessä. Määritelmät ovat ns. kähmiviä eikä standardissa kuvattua käsitettä voi useinkaan soveltaa alkuperäisestä yhteydestä irrallaan. Usein määritelmät kirjoitetaankin muotoon "tässä standardissa..." tai "tämän standardin mukaan..."

kaasu [SFS MKL 3735]

sv gas
maakaasu, joka on määritelty asetuksessa maakaasun siirto- ja käyttölaitteista naturgas, som definierats i naturgasförordningen

konehuone [SFS MET 3744]

sv maskinrum
en machine rum
suljettu huone, johon on sijoitettu hissin koneisto, kojetaulu yms.

liimausmassa [SFS RTS 4704]

tässä standardissa aine, jolla lasilevyt ja välilista liimataan toisiinsa

säiliö [SFS SFS MNK 5491]

vaarallisen kemikaalin kiinteä varastosäiliö tai siirrettävä säiliö

Määritelmien kirjoittamisessa ei ole noudatettu yhtenäisiä periaatteita, vaan jokainen toimialayhteisö ja jopa jokainen

standardi kirjoittaa käsitteiden määritelmät ja selitteet omalla tavallaan. Järjestelmällisessä sanastotyössä useat näistä määritelmistä olisivatkin lähinnä käsitteiden selitteitä.

lämpötilan stabiilius [SFS 2866]

en temperature stability
Lämpötila on stabiloitunut, kun näytteen kaikkien osien lämpötilat poikkeavat enintään 3 °C tai tuotespesifikaatiossa ilmoitetun määrän loppuarvostaan.

peräkkäistesti [SFS 2866]

en composite test
Peräkkäistestissä tuote joutuu välittömästi peräkkäin kahden tai useamman ympäristötekijän vaikutuksille alttiiksi. Peräkkäisten rasiuskäsittelyjen väliset ajat on tarkasti määritelty, koska niillä on huomattava vaikutus testauskohteeseen.

säältä suojattu [SFS SESKO 5033]

en weather protected
Pakattu tai pakkaamaton tuote on suojatussa tilassa, joka suojaa jonkin verran ympäristöltä. Tällaisia suojaia ovat rahtialusten lämpötilasäättöiset kontit ja tuotteen päälle asetettavat vedenpitävät suojukset. Tuuletus voi olla säädeltyä ilman virtausta, vedenpitävän suojuksen osaa nostamalla aikaansaatu luonnollista ilman kiertoa tai jotain tältä väliltä.

sivulaitanostin [SFS TSH 5049]

sv sidogavellyft
en side lift
sivulaitanostin on kohdan 3.1 mukainen, mutta ajoneuvon sivulle asennettu nostin

Joskus jopa samassa standardissa on esitetty määritelmiä, jotka pikemminkin sekoittavat kuin selventävät alan termistöä kuten seuraavassa käsitteparissa, jossa käsitteiden määritelmät ovat samat.

huone [SFS SESKO 5005]

erillinen suljettu tila, jossa on ovia, kaapelikanavia, putkia jms. ja joka sisältää sähkölaitteita

Tilan edellytetään olevan kooltaan sellaisen, että henkilö voi siinä työskennellä pitkäaikaisesti.

rakennus [SFS SESKO 5005]

erillinen suljettu tila, jossa on ovia, kaapelikanavia, putkia jms. ja joka sisältää sähkölaitteita

Tilan edellytetään olevan kooltaan sellaisen, että henkilö voi siinä työskennellä pitkäaikaisesti.

Varmasti kaikki standardien laatijat ja niiden käyttäjät ovat yhtä mieltä siitä, että termistön ja käsitteistön yhdenmukaisuutta standardeissa olisi syytä parantaa. Järjestelmällisessä sanastotyös-

sä käytetyt terminologian periaatteet antavat tähän erinomaisen mahdollisuuden. Tärkeintä olisi selvittää systemaattisesti eri käsitteiden väliset suhteet ja yhdenmukaistaa määritelmien ja selitteiden kirjoittaminen. TSK:ssa kerätty standardien termihakemisto on hyvä perusta tällaiselle selvitystyölle, sillä hakemiston avulla voidaan selvittää, mitä käsitteitä eri standardeissa on käsitelty ja millaisia muutoksia niiden selkiyttäminen vaatii. Hakemiston perusteella voidaan myös tarkistaa ja korjata käsitteistä käytetyt nimitykset eli termit ja niille annetut vieraskieliset vastineet.

Standardien termihakemistosta kiinnostuneet voivat tilata hakemistosta esim. ala- tai kielikohtaisia tulosteita ja tiedostoja Tekniikan Sanastokeskuksen toimistosta, puh. 731 5205.

MUUTIMME KESKIKAUPUNGILLE

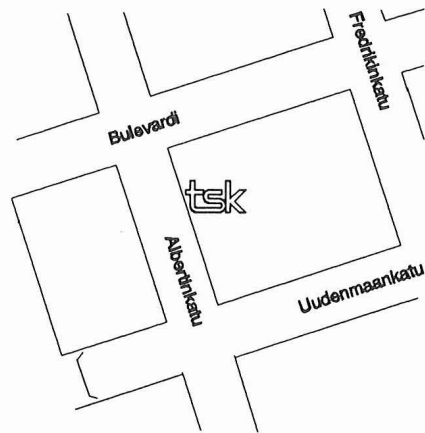
*Uusissa toimitiloissamme
voimme palvella paremmin
mm. kirjastossamme kävijöitä,
joiden käyttöön on varattu
muutamia lukupaikkoja.*

Tekniikan Sanastokeskus
Albertinkatu 23 A 12
00120 HELSINKI

Toimisto ja kirjasto
avoinna ma-pe klo 8-16

Puhelinnumerot:

toimisto	(90) 608 996
termpalvelu	(90) 608 859
jäsenpalvelu	(90) 608 876

tsk
PALVELUKSESSANNE

TEPA-termipankin uutuuksia

OLLI NYKÄNEN

Tekniikan Sanastokeskuksen termipankkia TEPAa on kartutettu alkuvuonna huomattavalla määrällä uutta aineistoa. Termipankin kokonaistietuemäärä on jo yli 90 000. Suurinta osaa uutuuksista ei ole saatavissa kirjallisina julkaisuina, ainakaan sanastojen tai sanakirjojen muodossa. Seuraavassa esitellään lyhyesti tärkeimpiä uusia aineistoeriä.

Standardien termihakemisto

Vuosina 1990–1992 Tekniikan Sanastokeskuksessa vietiin läpi kauppa- ja teollisuusministeriön rahoittama projekti, jossa suomalaisista standardeista poimittiin ja tallennettiin niissä esiintyvät termit ja määritelmät suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Projektissa ei käsitelty standardeina julkaistuja sanastoja, vaan nimenomaan muissa standardeissa esiintyviä termejä.

TEPAssa tämä aineisto on lähdemerkinnän *Standardien termihakemisto* alla. Jo sellaisenaankin se on arvokas termilähde, mutta sitä voidaan käyttää myös sanahakemistona suomalaisiin standardeihin, sillä jokaiseen tietueeseen on merkitty niiden standardien numerot, joissa tieto esiintyy.

Standardien termihakemiston yli 12 600 tietuetta on sijoitettu TEPA2-tietokantaan. Aineistoon sisältyvä käsitteiden lukumäärä lienee 80–90 % tietuemäärästä, sillä vain täysin identtiset, eri standardeista poimitut tietueet on yhdistetty. Tarkempi tiedoston siivous olisi vaatinut huomattavan paljon lisätyötä.

Sähkötermien hakemisto

TEPAan jo vuosia sitten syötettyä *Sähkötermien hakemistoa* täydennetään Tekniikan Sanastokeskuksessa sitä mukaa kuin uusia sähköalan standardisanoja ilmestyy. Sanastojen suomen-, ruotsin-, englannin- ja saksankieliset termit tallennetaan samaa tahtia myös TEPAan.

TEPAn lähdemerkinnöissä ei käytetä *Sähkötermien hakemisto* -nimeä, vaan siellä viitataan suoraan alkuperäisiin SFS-standardeihin. Eräistä standardeista on TEPAssa sekä jo vanhentunut että sen korvannut versio; molempien lähdekenttiin on merkitty standardin ilmestymisvuosi. Näin on menetelty, koska uusi painos ei välttämättä kata koko vanhan painoksen sisältöä, vaikka olisikin sitä laajempi. Toisaalta vanhentuneen standardin sisältämä termistö sinänsä ei välttämättä vanhene, vaan voi olla käyttökelpoista vielä pitkään.

TSK:n omat sanastot

Tekniikan Sanastokeskuksessa tehdyistä sanastoista merkittävimmät uutuuudet ovat tilaustöinä laaditut *Asuntorakentamisen sanasto*, *Teollisen talonrakentamisen sanasto* ja *Laatusanasto*, joita ei toistaiseksi ole saatavilla kirjajulkaisuihin. Nämä kaikki perustuvat terminologiseen käsiteanalyysiin, ja ne on sijoitettu tietokantaan TEPA1.

Laatusanasto sisältää TEKESin raporttiin *Rakentamisen laatu. Ehdotus rakentamisen laatuksiteistökseksi* sisältyneen suomenkielisen 15 käsitteen laa-

tusanaston sekä sen englanninkielisen käännöksen. *Asuntorakentamisen sanastossa* on puolestaan määritelty asuntorakentamisen 65 keskeistä käsitettä suomeksi ja ruotsiksi. *Teollisen talonrakentamisen sanasto* on kokonaan suomenkielinen 83 käsitteen sanasto.

Muita uutuuksia

Vuonna 1988 julkaistua, *Aleksander Maastikin* ja *Seppo Mustosen* toimittama *Vesiensuojelun sanakirjaa* uudistetaan parhaillaan. Uuden painoksen valmistumisajankohta ei ole vielä tiedossa, joten Tekniikan Sanastokeskus on katsonut hyödylliseksi syöttää vuoden 1988 sanaston suomen-, ruotsin-, englannin- ja saksankieliset termit TEPAan. Käsitteitä sanastossa on yli 3200.

Muoviyhdistyksen tekemän *Muovitermit*-sanaston määrittelevä osa on syötetty TEPA1-tietokantaan; muilta osin sanasto sisältyy TEPA2-tietokantaan. Muovitermit sisältää lähes 5000 käsitteen nimitykset suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, saksaksi ja ranskaksi.

Edellä mainittujen lisäksi TEPAan on syötetty mm. ammattikasvatushallituksen (nyk. opetushallituksen) suomalais-ruotsalainen koulutussanasto, Neste Oy:n julkaisun *Neste — öljystä muoveihin* sanasto-osuus, Microsoft Corporationilta saatu graafisten käyttöliittymien sanasto ja lujuusopin termistöä.

Tulossa

Vielä tämän vuoden kuluessa TEPAan on odotettavissa myös monia muita sanastoja. Niitä ovat mm. *Tietopalvelusanasto*, *Lukitussanasto*, *Tietoturvasanasto*, *Matkaviestinsanasto* sekä uusittu *Rikosilmoitussanasto*.

Varsinaisten sanastojen lisäksi TEPAan on tarkoitus syöttää suomalais-ruotsalaisin voimin koottua EY-termistöä, johon on suomen-, ruotsin- ja englanninkielisten termien lisäksi poimittu kontekstit sekä viittaukset niihin EY-dokumentteihin — tyypillisesti direktiiveihin — joista ter-

mit on poimittu. (EY-termistön tallennuksesta enemmän Terminfon tämän vuoden numeroissa 1 ja 2.)

Uusien aineistoerien myötä TEPA:n kokonaistietuemäärä nousee jo yli 100 000:n. Termipankin sadastuhannes tietue ennätettäneen julkaista Terminfossakin vielä tämän vuoden puolella.

TEPA:n kehitysnäkymiä

Tekniikan Sanastokeskuksessa on meillä suomalaisen termipankin sisällöllistä ja teknistä kehittämistä koskeva tutkimusprojekti. Siinä on jo mm. hahmoteltu ns. dynaamisen eli jatkuvapäivitteisen termipankin toimintamallia. Sen mukaan termipankin master-versiota pidettäisiin yllä Tekniikan Sanastokeskuksessa siten, että sen sisältöä tarkistettaisiin ja täydennettäisiin päivittäin, eivätkä termitietueet olisi välttämättä suoraan minkään tietyn lähdejulkaisun mukaisia. Uusina jakelukanavina tutkitaan suorakäytön ja pohjoismaisen CD-ROM-levyn ohella mm. levykkeille tallennettuja alakohtaisia termipankkiotteita.

Toistaiseksi ei ole tehty tarkempia suunnitelmia siitä, milloin ja miten TEPA:n käyttöperiaatetta todella muutetaan. Suorakäyttö jatkuu siis edelleen, ja uusia sanastoeriä syötetään termipankkiin sitä mukaa kuin TSK saa niitä käyttöönsä.

TERMIPALVELUSTA POIMITTUA

Puhdastila

Tilaa, jonka ilma on täysin tai ainakin miltei täysin puhdistettu pölystä ja muista ilman epäpuhtauksista, tarvitaan paitsi lääketieteellisissä toimenpiteissä, myös esimerkiksi mikroelektroniikkaa valmistettaessa. Tällaisen tilan nimitykseksi Tekniikan Sanastokeskus suosittaa *puhdastilaa* ja tällaisessa tilassa käytettävän tekniikan nimitykseksi vastavasti *puhdastilatekniikkaa*. Ohessa löytämämme vastineita näille termeille. Ruotsin- ja norjankieliset vastineet on taas saatu pohjoismaisilta yhteistyökumppaneilta TNC:ltä ja RTT:ltä, muunkieliset alan sanakirjoista ja termipankeista.

puhdastila

sv	renrum <i>n</i> , rena rum <i>n</i>
da	cleanroom, rent rum <i>n</i>
no	rent rom <i>n</i>
en	clean room, white room
de	Reinraum <i>m</i> , Clean Room <i>m</i> , sauberer Raum <i>m</i>
nl	clean room, gesloten stofvrije geconditioneerde ruimte
fr	salle <i>f</i> blanche, chambre <i>f</i> propre, chambre <i>f</i> stérile, local <i>m</i> dépoussiéré
es	sala <i>f</i> limpia, sala <i>f</i> blanca
it	ambiente <i>m</i> pulito, camera <i>f</i> controllata
pt	sala <i>f</i> de limpeza

puhdastilatekniikka

sv	renrumsteknik
da	clean-room teknologi
no	renromsteknikk
en	clean room technology
de	Reinraumtechnik <i>f</i>
nl	clean-room-technologie
fr	technique <i>f</i> en salle blanche
es	tecnología <i>f</i> de espacios limpios
it	tecnologia <i>f</i> di aree pulite
pt	tecnologia <i>f</i> de salas limpas

Videotykki

Projektoria, jonka avulla televisiokuva — tulee se sitten suorasta televisioläheytksestä tai videonauhalla — heijastetaan valkokankaalle, kutsutaan hyvin yleisesti *videotykkiksi*. Muistettakoon kuitenkin, että vaikka yleisesti hyväksytyjä suomenkielisiä nimityksiä tälle laitteelle on useita, *videotykki* ei näihin kuulu. Esimerkiksi Videosanasto suosittaa käytettäväksi *videotykin* sijasta termejä *televisioprojektori*, *videoprojektori* ja *suurkuvaprojektori*.

Ruotsissa laitteen nimitykseksi on Tekniska Nomenklaturcentralenin mukaan vakiintumassa *videoprojektor*. Samaa termiä suosittelee Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ruotsin kielen toimisto käytettäväksi myös suomenruotsissa.

Norjankielisen vastineen olemme saaneet taas Rådet for Teknisk Terminologiilta ja muunkieliset vastineet Euroopan yhteisön termipankki Eurodicautomista. Huomattakoon, että italiankielinen vastine voi tarkoittaa myös muunlaisia valkokankaalle heijastavia projektoreita; siitä syystä italiankielisen termin perässä on yläkäsitteen merkki >.

televisioprojektori, videoprojektori, suurkuvaprojektori; mieluummin kuin: videotykki

sv	videoprojektor
da	projektionsfjernsyn <i>n</i>
no	videoprosjektør
en	television projector, wide screen television projector
de	Fernsehbildprojektor <i>m</i> Fernseh-Grossbildprojektor <i>m</i>
nl	grootbeeldtelevisieprojector
fr	projecteur <i>m</i> de télévision à grand écran, projecteur <i>m</i> de télévision, télé mégascope <i>m</i>
es	proyector <i>m</i> de televisión de gran tamaño
it	proiettore <i>m</i> a grande schermo >

TERMINOLOGIN PÄIVYRI

Konferanse om fagspråk

Osana Pohjoismaiden kielellistä yhteistyöohjelmaa – ns. Nordmål-ohjelmaa – Pohjoismaiden kielisihteeristö järjestää 4.–6. joulukuuta 1992 Lundissa, Etelä-Ruotsissa konferenssin erikoiskielistä. Tarkoitus on tarkastella tämänhetkisen erikoiskielen tutkimuksen lähtökohtia ja tulevaisuuden näkymiä Pohjoismaissa ja jonkin verran myös muualla maailmassa.

Konferenssin esitelmät pidetään ruotsiksi, norjaksi ja tanskaksi. Esitelmissä käsitellään mm. yleiskielen ja erikoiskielen suhdetta (esimerkiksi kielenohjailun näkökulmasta), terminologisen sanastotyön ja standardisoinnin vaikutusta erikoiskieliin, erikoiskielen käyttämistä opetettaessa sekä eri alojen – varsinkin hallinnon, lainsäädännön ja lääketieteen – erikoiskielen ominaisuuksia.

Konferenssi on avoin kaikille kiinnostuneille. Lisätietoja saa Tekniikan Sanastokeskuksesta sekä suoraan Pohjoismaiden kielisihteeristöstä, jonka osoite on Nordisk språksekretariat

Postboks 8107 Dep
N-0032 Oslo, NORGE.

Yhteyden kielisihteeristöön voi ottaa myös puhelimitse tai telekopioitse; puhelin- ja telekopionumerot ovat

puh +47 2 420 570
tkp. +47 2 427 676.

TKE '93

Association for Terminology and Knowledge Transfer GTW ja Infoterm järjestävät 26.–28. toukokuuta 1993 Avignonissa, Ranskassa kolmannen kansainvälisen kongressin terminologiasta ja tietotekniikasta (*Terminology and Knowledge Engineering, TKE '93*). Kongressi on osa 13. kansainvälistä tekoälyä ja asiantuntijajärjestelmiä käsittelevää Avignon-kongressia.

Kongressissa on tällä kertaa 10 sektiota, joiden nimet ovat:

- Terminological Knowledge Engineering: Theoretical principles
- Terminology and Knowledge Acquisition
- Terminology and Knowledge Management
- Translation-oriented Terminology Work
- Terminology and Documentation
- Terminology and Technical Writing
- Terminology and New Media
- Terminological Knowledge Engineering: Practical Approaches
- Exchange of Terminological Data
- Teaching and Training in Terminological Knowledge Engineering

Lisätietoja saa Tekniikan Sanastokeskuksesta tai suoraan osoitteesta

Infoterm
P.O. Box 130
A-1020 Wien, AUSTRIA.

A	B	C	D	E
F	SUOMEN KIELEN PERUSSANAKIRJA			G
H	ENSIMMÄINEN OSA A-K			I
J	K	L	M	N
O	P	Q	R	S
T	U	V	W	X
Y	Z	Ä	Å	Ö

A	B	C	D	E
F	SUOMEN KIELEN PERUSSANAKIRJA			G
H	TOINEN OSA L-R			I
J	K	L	M	N
O	P	Q	R	S
T	U	V	W	X
Y	Z	Ä	Å	Ö

**PERUSSANAKIRJAN
UUSI OSA
ON ILMESTYNYT**

Vuoden 1990 syksyllä ilmestyi **ensimmäinen osa (A—K)** Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielitoimiston julkaisemasta ja VAPK-kustannuksen kustantamasta *Suomen kielen perussanakirjasta*.

Toinen osa (L—R) on nyt ilmestynyt ja **kolmas osa (S—Ö)** valmistuu vuonna 1994. Perussanakirjasarjaan tulee yhteensä noin 100 000 sana-artikkeliä ja 2 000 sivua.

Osat 1—3 käteishintaan 1 842 mk, osamaksuehdoin 1 920 mk = 120 mk + 18 x 100 mk.

Teossarjaa myy Valtikka-kirjakauppa, Annankatu 44, Helsinki, puhelin (90) 1734 2012 ja WSOY / Hyvä-Kirja Oy:n asiamiehet ja kirja-kaupat.

Summaries

Terms and a general dictionary

Ilse Cantell, Licentiate in Philosophy and editor of the new Finnish-Swedish general dictionary, gave a lecture at the annual meeting of TSK in Helsinki on 13 April 1992. The lecture is presented in this issue.

A general dictionary and a special vocabulary based on systematic work are different products. Therefore the user should be aware of the theoretical and practical decisions taken when compiling them to know how to use them. Vocabulary is based on concepts whereas dictionary is a list of words in alphabetical order. The article explains the relation between concept and meaning as well as concept, referent, term and definition. Concept refers to the image formed about the referent by means of thinking, and the definition is the linguistic description of the concept. Term in turn is an agreed-upon linguistic symbol of the concept. The concept of meaning, however, is not clear.

When compiling a general dictionary there is less time for each word on the average than in a vocabulary project. A general dictionary usually includes more than 80,000 entries, and the compilation project is nowadays carried out in just a few years. Vocabulary projects in turn only handle a few hundred words. A general dictionary is a list of existing words and you may not invent new words or terms when compiling it. If terms are included in a general dictionary they must be familiar to laymen. Terms in the fields like politics, justice, EC terminology and information technology are likely to be found in general dictionaries. Bilingual general dictionaries do not include definitions for concepts. The term is only defined by

an equivalent in the target language. The meaning of common words is illustrated by synonyms.

A real challenge for the user is presented by dictionary entries describing words which are used both in standard language and as special terms. When handling terms the general dictionary must be as accurate as the special vocabulary. Therefore it is often better to omit the term altogether than to give an incorrect equivalent. The user must decide whether a general dictionary or a special vocabulary will best serve the needs.

Index of Finnish Standards

In the spring of 1992 TSK completed the Index of Finnish Standards financed by Ministry of Trade and Industry. The objective of the project was to collect and store those Finnish technical and commercial terms which have foreign equivalents or a definition. The Index of Finnish Standards contains now around 12,600 term records stored in TEPA termbank of TSK and in Nordic CD-ROM termbank TERMDOK. TERMDOK includes also the corresponding Swedish termbank of standards which is collected from the standards of SIS (Standardiseringskommissionen i Sverige).

The extensive material gathered in the Index is useful to many different users. First, the material in the Index is an excellent source of terms for many translators, communicators and other writers in business as well as in public administration. They will benefit from the Index first of all by saving time and money, because there is no other way of finding many of the terms. Second, in TSK the Index will serve the clients of the term service and the members of vocabulary teams. The Index will cer-

tainly be useful for those who have to deal with the translations of the EC directives. In addition to this the Index contains valuable material for those who make standards. It is possible, for example, to harmonize the Finnish standards with the help of the Index and to speed up the introduction of standardized terminology.

News on TEPA termbank

TEPA termbank of TSK has received a considerable amount of new data during the past six months. It contains at present more than 90,000 records. Most of the new terms are not available in print as vocabularies or dictionaries. This article introduces the most important new material.

Around 12,600 terms from Finnish standards are stored in TEPA2 database and new terms have been added to the index of electrotechnical terms. The most important vocabularies compiled by TSK include Vocabulary of House Building, Vocabulary of Industrial Housing Construction and Vocabulary of Quality terms. None of these is available in print at the moment.

New edition of Water Pollution Control Dictionary is being prepared. The

terms of more than 3200 concepts of the previous edition (published in 1988) have been entered in TEPA. Vocabulary of Plastic Terms with around 5000 concepts have been entered in TEPA2. Other vocabularies entered include Vocabulary of Education, Vocabulary of Oil and Plastics by Neste Ltd as well as terminology on mechanics of materials and graphic user interface.

A research project on developing the termbank has been initiated at TSK. The concept of dynamic termbank has been proposed, and new distribution methods, like CD-ROM and domain-specific excerpts on computer diskettes, have been studied. So far, no exact modification plans have been made.

Term service

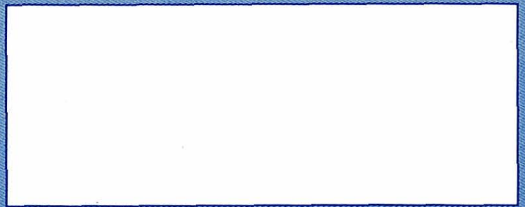
The room in which elaborate precautions are employed to reduce dust particles and other contaminants, as required for assembly of delicate equipment, is called *clean room*. The technology used in clean room is correspondingly called *clean room technology*. And the device used to project the television picture on the screen is called *wide screen television projector*. We give equivalents to all of these in a number of languages.

Kiinnostaako Tietoturvasanasto?

Helsingin tietojenkäsittely-yhdistyksen Tietoturvakerho ja Tekniikan Sanastokeskus ovat laatineet yli 50 käsitettä sisältävän Tietoturvasanaston, josta kerrotaan tarkemmin Terminfon seuraavassa numerossa. Sanaston laajentamiseksi noin nelinkertaiseksi suunnitellaan paraikaa uutta projektia, josta kiinnostuneita pyydetään ottamaan pikaisesti yhteyttä *Olli Nykäseen*, Tekniikan Sanastokeskus, puh. (90) 608 996 tai *Matti Sevilään*, Oy Assistor Ab, puh. 358 211.

00430/14

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS RY (TSK) CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI RF

TSK:n ensisijaisena tehtävänä on saada aikaan suomen- ja ruotsinkielisiä tekniikan alojen sanastoja.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on teollisuus- ja liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä.

TSK toimii yhteistyössä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa.

TSK:n sanastotyön päämuotoja ovat osallistuminen sanastoryhmien työskentelyyn, sanastoluettelot, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee erikoisalojen sanastoja ja sanaluetteloita. Nämä tallennetaan myös suoraan käytöiseen termipankkiin TEPAan.

TSK:n kirjastossa on tekniikan ja lähialojen sanastoja, käsikirjoituksia, yritysten ja laitteiden sanastoja sekä koti- ja ulkomaisia sanastostandardeja.

TOIMISTO JA KIRJASTO:

Albertinkatu 23 A 12
00120 Helsinki
puh. (90) 608 996
Avoinna ma—pe 8.00—16.00

Termipalvelu
puh. (90) 608 859

Jäsenten termipalvelu ja maksullinen termipalvelu
puh. (90) 608 876

ISSN 0358-7517

